

УДК 52.008 : 378.4 (477.74-21) : 929 Цесевич

В.П. ЦЕСЕВИЧ: СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ*Ірина Грушицька*

Одеський національний політехнічний університет
Україна, 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1
e-mail: ira1973@breezein.net

У 2017 році виповнюється 110 років з дня народження одного з найвідоміших українських астрономів, фундатора одеської школи дослідників змінних зірок, директора Одеської астрономічної обсерваторії (1944-1983), член-кореспондента Академії Наук УРСР, доктора фізико-математичних наук, професора Володимира Платоновича Цесевича.

Науковий доробок В.П.Цесевича, що включає понад 730 наукових праць [1], потребує комплексного дослідження, яке на сьогодні відсутнє в історії вітчизняної науки і техніки. Зокрема, додаткового дослідження потребують початкові етапи наукової діяльності вченого, коли відбувалося становлення В.П.Цесевича, як особистості та науковця. У більшості наукових праць, присвячених життю та діяльності В.П.Цесевича, це питання розглядається дещо побіжно, а інформація подається дуже стисло [2-5]. Проте без детального вивчення відповідних кроків на шляху становлення світогляду будь-якого видатного дослідника, аналіз його наукової спадщини буде неповним.

Мета статті – висвітлити та проаналізувати ранній період наукової діяльності В.П.Цесевича, розкрити умови формування наукового світогляду та подальшого розвитку В.П.Цесевича як дослідника й особистості.

В.П.Цесевич народився 11 жовтня 1907 року у м. Києві, у родині відомого оперного співака – Платона Івановича Цесевича та викладача музики – Єлизавети Олександрівни Цесевич. Хрестили новонародженого у Володимирському соборі [2].

До 1914 року В.П.Цесевич разом з батьками жив у Києві й Одесі. Після розлучення батьків, разом з матір'ю В.П.Цесевич переїхав до Петрограду. У Петрограді він навчався у Реальному училищі, яке після революції стало Єдиною трудовою школою № 23. Цю школу Володимир Платонович закінчив 1922 року [2; 6].

Зацікавився астрономією В.П.Цесевич 1920 року [7] й сталося це випадково. Як пізніше згадував сам вчений «совратило кольцо Сатурна», яке раптом зникло. Таке явище трапляється кожні 15 років, коли Земля входить до

площини Сатурна. Щоб з'ясувати для себе причину зникнення кільця Сатурна, 14-річний хлопець став відвідувати популярні лекції з астрономії у Палаці праці й там під впливом В.В.Шаронова та В.І.Прянішнікова захопився астрономією [8].

28 липня 1921 р. В.П.Цесевича було обрано членом Російського товариства любителів світознавства (РТЛС) [9]. РТЛС виникло у Петербурзі 1909 року. Згідно Статуту воно було утворене з метою об'єднання любителів природничих і фізико-математичних знань, можливого сприяння їм у наукових роботах, підняття рівня та цінності їхніх праць, а також поширення серед широких верств населення природничих і фізико-математичних знань [10]. Членами РТЛС у молоді роки були такі відомі вчені, як В.А.Амбарцумян, І.С.Астапович, М.О.Козирев, Л.О.Кулік, В.О.Мальцев, В.П.Глушко, С.Г.Натансон, Є.А.Кирилов, В.В.Шаронов, Н.М.Штауде й ін. Поняття «світознавство» означало «вивчення світу (Всесвіту)». У це поняття входила насамперед астрономія, а також геофізика, метеорологія, вулканологія, фенологія й інші галузі природознавства [11]. Примітно, що на засіданні РТЛС, яке обрало В.П.Цесевича до своїх лав, членом РТЛС у Петрограді став всесвітньовідомий астрофізик Г.А.Гамов, який до цього був секретарем Одеського відділення товариства [12].

З самого початку перебування у РТЛС В.П.Цесевич виділявся своєю активністю та працездатністю. Про його успіхи у дослідженнях свідчили повідомлення у виданні товариства – журналі «Мироведение». Так, у журналі «Мироведение» за 1922 рік, № 2 у короткому резюме робіт, які надійшли до відділу змінних зірок, С.М.Селіванов повідомив про проведення В.П.Цесевичем обробки спостережень змінної X Сугні, здійснених 1921 року спостерігачами відділу [12]. Відзначена активна робота молодого спостерігача й у Звіті про діяльність товариства за 1922 рік [13]. З 1 квітня 1922 року В.П.Цесевичем було розпочато систематичний ряд спостережень змінних зірок, спочатку біноклем α Cas, ζ Gem и μ Ser. Так бу-

ла визначена вузька спеціалізація В.П. Цесевича на все життя [7].

Навесні 1922 року В.П. Цесевич закінчив школу. Володимирі ще не було й 15 років, але він вже мріяв стати студентом університету. Сталося це після того, як В.П. Цесевич разом зі своїми більш дорослими друзями із РТЛС провів кілька тижнів на лекціях нульового курсу університету, який було відкрито 1921 року [7]. Проте юний вік майбутнього відомого астронома не став на заваді досягненню мети. На той час В.П. Цесевич працював у лабораторії відомого астрофізика Г.А. Тіхова у Науково-дослідному інституті ім. Лесгафта [14] і вже був автором наукових публікацій про змінні зірки. Пізніше у своїх спогадах Володимир Платонович назвав Науково-дослідний інститут ім. Лесгафта «своєрідною Малою академією». Ця лабораторія співіснувала з РТЛС. Поміж тим Г.А. Тіхов не тільки був пулковським астрономом й очолював астрономічну секцію РТЛС, а також обіймав посаду професора в університеті. Він написав рекомендаційного листа ректору університету професору Державіну Миколі Севаст'яновичу й В.П. Цесевича було допущено до вступних іспитів на фізико-математичний факультет Петроградського (Ленінградського) університету [7].

Після вступу до університету В.П. Цесевич не припиняв спостережень на обсерваторії РТЛС й у лабораторії Г.А. Тіхова. Молодий дослідник віддавав спостереженням весь свій вільний час. Часто після безсонних ночей майже засинав на лекціях, але лекції відвідував. До обов'язків молодих спостерігачів, які працювали в обсерваторії РТЛС на Торговій вулиці, входило проведення екскурсій. За спогадами В.П. Цесевича саме тоді він навчився не боятися аудиторії, читати лекції, знаходити потрібні відповіді на питання, що стало у нагоді у майбутній викладацькій діяльності [7].

В огляді робіт спостерігачів відділу змінних зірок РТЛС, зробленому С.М. Селівановим у № 2 журналу «Мироведение» за 1923 рік, була відзначена активна робота В.П. Цесевича. Автор наголошував, що з молодих сил особливо виділилися Б.В. Окунєв і В.П. Цесевич. Вони не тільки виконали величезне число спостережень, а й зробили по кілька великих і кропітких обробок зібраного у відділі матеріалу. Особливо енергійно йшла робота на головній Обсерваторії товариства, де у сезон 1922-1923 рр. велику програму спостережень виконали К.А. Царевич, В.П. Цесевич, Б.В. Окунєв, Д.О. Мохнач та ін. [15].

Восени 1923 року В.П. Цесевич перейшов

працювати на 8-дюймовий рефлектор, побудований для спостереження змінних зірок. С.М. Селіванов і В.П. Цесевич здійснювали візуальну оцінку величини зірок за методом призмененого супутника спостереження. По відділу змінних зірок, де працювало 17 чоловік, В.П. Цесевичем було зроблено найбільше число обробок і спостережень (7500). Окунєвим, Цесевичем і Кубасовим проводилися спеціальні спостереження змінних у світлофільтри з метою з'ясування космічної дисперсії світла, і деякі спостереження, паралельні фотографічним роботам Г.А. Тіхова у Пулково. У контакті з Г.А. Тіховим були поставлені спостереження деяких альголей і коротко-періодичних цефеїд. У цей самий час Б.В. Окунєв і В.П. Цесевич очолювали відділ змінних зірок Гуртка молодих світознавців, який існував при РТЛС з червня 1921 року [16].

Якось влітку 1922 року В.П. Цесевич був запрошений своїм однокурсником і колегою по відділу змінних зірок РТЛС Б.В. Окунєвим на дачу в Іжору, де вони з даху веранди спостерігали змінні зірки у бінокль. Пізніше у своїх спогадах В.П. Цесевич писав: «Но белые ночи, эти противные белые ночи. Надо на юг!» [7].

Мрія про поїздку на канікулах на південь в Одесу для спостережень здійснилася, коли В.П. Цесевич перейшов на 3 курс. Улітку 1924 року В.П. Цесевич і Г.А. Ланге були відряджені товариством до Одеси, де за свідченням С.М. Селіванова, ними були отримані вельми цінні спостереження змінних зірок. Відзначимо, що 1924 року В.П. Цесевич зробив 3429 спостережень. Це було майже вдвічі більше, ніж у завідувача відділу змінних зірок РТЛС С.М. Селіванова, який за підсумками року мав 1739 спостережень і перебував за цим показником на 2 місці [17].

8-9 лютого 1925 р. В.П. Цесевич разом з Л.Є. Введенським і С.М. Селівановим взяв участь у спостереженні Місячного затемнення, зокрема, досліджував інтегральну яскравість Місяця.

1925 року робота відділу змінних зірок РТЛС проводилася переважно у Ленінграді й Одесі, де у липні-вересні, крім місцевих спостерігачів, працювала експедиція РТЛС у складі Є.К. Смирнової, Г.А. Ланге, В.П. Цесевича та А.Н. Васильєва. Всього по відділу працювало 30 спостерігачів, з яких на перших місцях за кількістю спостережень перебували В.П. Цесевич, Г.А. Ланге, П.П. Добронравін і А.В. Соловійов. С.М. Селіванов в Огляді робіт відділу змінних зірок за 1925 рік знову відзначив, що найбільш цінні результати були здобуті спостереженнями В.П. Цесевича та Г.А. Ланге в Одесі. Було

отримано цінний матеріал з розділу зірок типу Алголя. В Одесі спостереження виконувались за допомогою інструментів, які були надані обсерваторією РТЛС членам експедиції на час їх відрядження до Одеси для спостереження змінних зірок [18]. З теоретичних робіт В.П. Цесевичем проводилися статистичні дослідження з розподілу змінних зірок на небі, а також досліджувалися зірки XX Andromedae за допомогою гармонійного аналізу [19]. Також В.П. Цесевич був головою президії Гуртка молодих світознавців і зробив кілька доповідей на засіданнях товариства – про поїздку до Одеси для спостереження падаючих і змінних зірок і з теми «Астроспектроскопія, загальні підстави та додатки до астрономії» [18].

7 жовтня 1925 року на 59-ому засіданні Астрономічної секції РТЛС В.П. Цесевич повідомив попередні результати спостережень змінних зірок, виконаних ним влітку 1925 року в Одесі спільно з членами-співробітниками товариства Г.А. Ланге й Є.К. Смирною. Всього було отримано 4500 спостережень 130 зірок. Також доповідач детально зупинився на останній роботі Гоффмейстера за статистикою цефеїд і коротко повідомив про свої власні дослідження щодо аналітичного уявлення кривих яскравості змінних зірок типу δ Цефея [20].

Найбільш важливі результати спостережень, виконаних В.П. Цесевичем у 1923-1926 роках були опубліковані на сторінках «Astronomische Nachrichten» – одного з перших міжнародних журналів з астрономії [21]. Перше своє повідомлення для «Astronomische Nachrichten» про період SZ Геркулеса В.П. Цесевич написав 10 квітня 1923 року [7].

1927 року В.П. Цесевич закінчив Ленінградський університет і вступив до аспірантури Пулковської обсерваторії. На той час він вже був автором 65 наукових робіт [3]. Науковим керівником В.П. Цесевича в аспірантурі було призначено його колишнього наставника по лабораторії Науково-дослідного інституту ім. Лесгафта й астрономічній секції РТЛС Г.А. Тіхова.

1928 року В.П. Цесевич брав участь у роботі 2 з'їзду любителів світознавства. 1930 року В.П. Цесевич став представником РТЛС у Раді Південної обсерваторії світознавства та взяв участь у роботі наради дослідників змінних зірок у Нижньому Новгороді (2-5 липня). 1931 року В.П. Цесевич спільно з Б.В. Окуневим організував службу регулярних спостережень зірок типу RR Ліри [4].

Однак плідна праця молодого вченого раптово була перервана. Ті суспільно-політичні процеси, що набирали обертів у радянському

суспільстві на початку 30-років ХХ століття, знайшли своє віддзеркалення і в долі В.П. Цесевича. 1930 року органами ОДПУ була відкрита «Справа РТЛС» і в грудні того ж року РТЛС рішенням адміністративного відділу Ленгубвиконкому було закрито [22].

17 квітня 1950 року в автобіографії В.П. Цесевич писав: «Весной 1931 г., в связи с моим участием в Совете Русского общества любителей мироведения, был арестован органами ОГПУ и находился под следствием в течение трех месяцев. Ввиду отсутствия состава какого-либо преступления следствие было прекращено; был освобожден без каких-либо репрессий» [6].

Але незважаючи на ті неприємні обставини, які були пов'язані для В.П. Цесевича з РТЛС, у своїх спогадах він дав гідну оцінку свого перебування у товаристві: «И всё-таки за всем этим стояло Мироведение, ведь без него не было бы посещения нулёвки, тяги в университет, не было бы сложившегося мировоззрения, не было бы досрочного окончания школы, не было бы первых написанных научных записок. И спасибо В.И. Прянишникову и В.В. Шаронову, направивших меня в Мироведческую среду» [7, с. 19].

1933 року В.П. Цесевич взяв активну участь у конференції дослідників змінних зірок, яка була скликана Державним астрономічним інститутом ім. П.К. Штернберга 2-4 травня у Москві за постановою січневого засідання президії Астрономічного комітету при секторі науки Наркомосу РСФРР. 3 травня В.П. Цесевич зробив доповідь з теми «Служба антальголей», в якій підвів підсумки виконаної 1932 року роботи. Результати дослідження зірок цього типу виявили у низки зірок зміни періодів і показали необхідність продовження роботи у подальшому з охопленням всіх доступних спостереженню об'єктів. 4 травня В.П. Цесевич зробив повідомлення про окремі цікаві змінні VZ Геркулеса, SU Цефея, AW Ящірки, AR Геркулеса, RX Лева й AA Орла

У резолюції до доповіді В.П. Цесевича «Служба антальголей» було відзначено наступне:

1. Конференція вважає, що щорічне повторне спостереження всіх зірок типу RR Ліри абсолютно необхідно. Досягнуті 1932 року результати з усією наочністю підтверджують цю необхідність.

2. Конференція вважає, що отримання 1932 року 15000 спостережень над 90 зірками є великим досягненням, але зазначає, що необхідно домогтися повного охоплення всіх доступних об'єктів типу RR Ліри щорічними спосте-

реженнями.

3. Потрібно звернути особливу увагу на зірки типу RZ Цефея з періодом 0,3 доби.

4. Визнати за необхідне продовження публікації «Ефемерид Антальголей» у новому розширеному вигляді як видання, суттєво необхідного для спостережень та їх обробки.

5. Конференція доручає Астрономічній обсерваторії Ленінградського університету (на якій з 1927 року проводив дослідження В.П. Цесевич [6]) загальне планування у галузі служби Антальголей.

У резолюції до доповіді В.П. Цесевича з питань дослідження затемнених змінних зірок зазначалося:

1. Якість спостережень затемнених змінних зірок поступово підвищується. Це вимагає підвищеної точності методів визначення їх орбіт. Однак існуючі допоміжні таблиці обчислені лише до третього знака та відзначені систематичними помилками на кілька його одиниць.

2. Конференція вітає теоретичну роботу, яка проводиться в Астрономічній обсерваторії Ленінградського університету з вишукування удосконалених методів визначення орбіт затемнених змінних і вважає за доцільне та своєчасне повторне обчислення таблиць для гіпотези повного затемнення до країв.

3. Конференція вважає бажаною розробку таблиць для переходу від граничних елементів U і D до елементів відповідного коефіцієнта затемнення до краю (гіпотеза X).

У резолюції про масову роботу із змінних зірок вказувалося на необхідність закінчення книги інструктивного характеру підвищеного типу «Проблеми змінних зірок» В.П. Цесевича [23]. Дещо пізніше, у 1939-1940 р. В.П. Цесевичем були опубліковані точні таблиці спеціальних функцій для рішення кривих блиску при різноманітних фазах затемнень для затемнених змінних зірок, що знайшли широке застосування у наступні десятиріччя [3; 5]. Вони й сьогодні вважаються найкращими за точністю [24].

У 26 років Володимира Платоновича було призначено директором Сталінабадської обсерваторії у Таджикистані, що стало свідченням визнання фахових та організаційних здібностей молодого дослідника [3]. На цій посаді він перебував у 1933-1937 роках і фактично став одним із засновників Сталінабадської обсерваторії [24].

1934 р. В.П. Цесевич працював за сумісництвом зав. фізико-математичним факультетом і професором кафедри математики Вечірнього педагогічного інституту м. Сталінабада. 1935

року вчений увійшов до складу новоствореного Радянського астрономічного комітету Міжнародного астрономічного Союзу. 1936 року В.П. Цесевичу за сукупність робіт Московським університетом була присуджена ступінь кандидата фізико-математичних наук без захисту [25].

Отже, В.П. Цесевич народився в Україні. Дитинство майбутнього вченого проходило спочатку у Києві й Одесі, потім у Петрограді (Ленінграді), де В.П. Цесевич здобув початкову та вищу освіту. Визначальний вплив на формування наукового світогляду В.П. Цесевича справило Російське товариство любителів світознавства та робота у Науково-дослідному інституті ім. Лесгафта у лабораторії свого майбутнього наукового керівника в аспірантурі Ленінградського університету – відомого астрофізика Г.А. Тіхова. Саме під час роботи у відділі змінних зірок РТЛС, членом якого В.П. Цесевич став 1921 року, сформувалися наукові інтереси вченого, були зроблені перші наукові публікації, відбулося його становлення як дослідника та фахівця у галузі змінних зірок. Проте слід відзначити, що вже на ранньому етапі наукової діяльності В.П. Цесевич визначив вектор свого дослідницького інтересу в напрямку Одеси – міста, де пройшло його дитинство і в якому вченому судилося досягти вершин у науковій діяльності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Волянська М.Ю. Жизнь и научное наследие В.П. Цесевича [Электронный ресурс] / М.Ю. Волянская, В.Г. Каретников, О.Е. Мандель // Астрокурьер. – 2012. – 31 октября. – Режим доступа: <http://www.sai.msu.ru/EAAS/rus/astrocourier/astrocourier12/311012.htm>
2. Фенина З.Н. Владимир Платонович Цесевич, или Золотой век Одесской астрономической обсерватории / З.Н. Фенина, Ю.С. Романов. – К.: Логос, 2004. – 92 с.
3. Самусь Н.Н. Незабываемый В.П. Цесевич / Н.Н. Самусь // Историко-астрономические исследования. – 1988. – Т. XX. – С. 216-226.
4. Владимир Платонович Цесевич: библиогр. указ. / сост.: С.В. Дзюбина, И.Э. Рикун; науч. ред. Ю.С. Романов; Одес. гос. науч. б-ка им. М. Горького. – Одесса, 1988. – 111 с. – (Ученые Одессы; вып. 17).
5. Волянська М.Ю. Цесевич Володимир Платонович / М.Ю. Волянська, В.Г. Каретников // Професори Одеського (Новоросійського) університету: біографічний словник: в 4 т. [відп. ред. В.А. Сминтина; заступ. відп. ред.: М.О. Подрезова; упоряд.: В.П. Пружина, В.В. Самодурова]. – 2-ге вид., доп. – Одеса: Астропринт, 2005. – Т. 4: Р-Я. – 2005. – С. 363-367.
6. Цесевич В.П. Автобіографія / В.П. Цесевич // Страницы истории астрономии в Одессе: сб. ст. / сост.: М.Ю. Волянская, В.Г. Каретников; под ред. В.Г. Каретникова. – Одесса, 1994. – Ч. 1. – С. 88-89.
7. Цесевич В.П. О времени и о себе: Воспоминания и документы [Текст] / В.П. Цесевич; сост.: Н.И. Кошкин, Т.В. Мишенина. – Одесса: Астропринт, 2007. – 79 с.
8. Цесевич В.П. В поисках кольца Сатурна / В.П. Цесевич // Вечерняя Одесса. – 1978. – 14 февраля. – С. 3.
9. 119-е ОБЩЕЕ собрание 28 июля 1921 // Мирозведение. – 1921. – № 2 (41). – Т. 10. – С. 224.
10. Луцкий В.К. История астрономических общественных организаций в СССР (1888-1941 гг.) / В.К. Луцкий. – М.: Наука, 1982. – 265 с.

11. Бронштэн В.А. Разгром общества любителей мироведения / В.А. Бронштэн // Природа. – 1990. – № 10. – С. 122.
12. Селиванов С. Краткое резюме работ поступивших в Отдел переменных звёзд / С. Селиванов // Мирозведение. – 1922. – № 2. – Т. 11. – С. 99.
13. Отчёт о деятельности Русского общества любителей мироведения за 1922 год // Мирозведение. – 1923. – № 1. – С. 117-129.
14. Тихов Г.А. Шестьдесят лет у телескопа / Г.А. Тихов. – М.: Детгиз, 1959. – С. 75.
15. Селиванов С.М. Отдел переменных звёзд Р.О.Л.М. и работы его наблюдателей / С.М. Селиванов // Мирозведение. – 1923. – № 2. – Т. 12. – С. 146-153.
16. Отчёт о деятельности Русского общества любителей мироведения за 1923 год // Мирозведение. – 1924. – № 1. – С. 118, 124.
17. Селиванов С. Отчёт отдела Переменных звёзд за 1924 год / С. Селиванов // Мирозведение. – 1926. – № 2. – Т. 15. – С. 183.
18. Отчёт за 1925 год // Мирозведение. – 1926. – № 1. – Т. 15. – С. 129-149.
19. Селиванов С. Обзор работ Отдела Переменных звёзд за 1925 год / С. Селиванов // Мирозведение. – 1927. – № 2. – Т. 16. – С. 46-47.
20. Собрания общества // Известия Русского общества любителей мироведения. – 1925. – № 4 (51). – Т. 14. – С. 69.
21. Цесевич В. Обзор работ по переменным звёздам, помещённых в «Astronomische Nachrichten» / В. Цесевич // Мирозведение. – 1926. – № 2. – Т. 15. – С. 188-191.
22. Бронштэн В.А. Советская власть и давление на астрономию / В.А. Бронштэн // Философские исследования. – 1993. – № 3. – С. 207-223.
23. Флоря Н.Ф. Конференция исследователей переменных звёзд 2-4 мая 1933 г. в Москве / Н.Ф. Флоря, Б.В. Кукаркин // Мирозведение. – 1933. – № 4. – Т. 22. – С. 72-78.
24. Архангельская Основатели новых институтов в странах ближнего зарубежья [Электронный ресурс] / Л.А. Архангельская, В.С. Сабанеев // Журнал Санкт-Петербургского университета. – 2012. – № 14. – Режим доступа: <http://journal.spbu.ru/?p=8855>
25. Державний архів Одеської області, ф.Р-7976 «Личный фонд Цесевича Владимира Платоновича – директора астрономической обсерватории, заведующего кафедрой астрономии Одесского государственного университета, член-корреспондента АН УССР, профессора. 1944-1988 гг.», оп.1, спр.69 «Личные документы Цесевича В.П. (удостоверения, анкеты и др.). Материалы о В.П. Цесевиче 1947-1987 гг.», 7 арк.

Грушицька Ірина В.П. Цесевич: становлення особистості

У 2017 році виповнюється 110 років з дня народження одного з найвідоміших українських астрономів, фундатора одеської школи дослідників змінних зірок, директора Одеської астрономічної обсерваторії (1944-1983), член-кореспондента Академії Наук УРСР, доктора фізико-математичних наук, професора Володимира Платоновича Цесевича.

У статті здійснено аналіз раннього періоду наукової діяльності В.П. Цесевича. Розкрито умови формування наукового світогляду та подальшого розвитку вченого як дослідника й особистості.

Ключові слова: В.П. Цесевич, астрономія, змінні зірки, Одеса, Російське товариство любителів світознавства, Ленінградський університет.

Грушицкая Ирина В.П. Цесевич: становление личности

В 2017 году исполняется 110 лет со дня рождения одного из самых известных украинских астрономов, основателя одесской школы исследователей переменных звезд, директора Одесской астрономической обсерватории (1944-1983), член-корреспондента Академии Наук УССР, доктора физико-математических наук, профессора Владимира Платоновича Цесевича.

В статье осуществлен анализ раннего периода научной деятельности В.П. Цесевича. Определены условия формирования научного мировоззрения и дальнейшего развития ученого как исследователя и личности.

Ключевые слова: В.П. Цесевич, астрономия, переменные звезды, Одесса, Российское общество любителей мироведения, Ленинградский университет

Hrushytska Iryna V.P. Tsesevich: the formation of personality

In 2017 it is celebrated 110 years since the birth of one of the most famous Ukrainian astronomer, the founder of Odessa school of researchers of variable stars, the director of the Odessa Astronomical Observatory (1944-1983), Corresponding Member of the Academy of Sciences of the USSR, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor Vladimir Platonovich Tsesevich.

The scientific heritage of V.P. Tsesevich, consisting of more than 730 scientific works, requires a thorough comprehension and systematization. In particular, the initial stages of his scientific activity, when there was a becoming of V.P. Tsesevich as a personality and scientist, require the further research.

In the article it is presented the analysis of the early period of scientific activity of V.P. Tsesevich, disclosed conditions of formation of a scientific world outlook and the further development of the scientist as a researcher and personality. V.P. Tsesevich was born in Ukraine. The childhood of the future scientist was held first in Odessa, then in Petrograd (Leningrad), where V.P. Tsesevich received his primary and higher education. The decisive influence on the formation of a scientific outlook of V.P. Tsesevich was made by Russian Society of Amateurs of Universe Sciences and by working in the Research Institute of Lesgaft in the laboratory of his future supervisor in graduate of Leningrad University – famous astrophysicist G.A. Tikhov. During the working in the department of variable stars of RSAUS, the member of which V.P. Tsesevich began in 1921, there were formed the scientific interests of the scientist, were made the first scientific publications, was happened its formation as a scientist and expert in the field of variable stars. However, it should be noted that at an early stage of scientific activity V.P. Tsesevich defined the vector of his research interest in the direction of Odessa – the city where he spent his childhood and where the scientist was destined to achieve scientific peaks.

Keywords: V.P. Tsesevich, astronomy, variable stars, Odessa, Russian Society of Amateurs of Universe Sciences, University of Leningrad

Рецензенти:

Казьмирчук Г.Д., д.і.н., професор

Тихонов А.К., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 21.01.2017 р.